

2) що використовується під час проведення (робочі документи аудитора);

3) що складається в результаті проведення перевірки (звіт, висновок).

Необхідність розробки спеціальних форм аудиторської документації для перевірок нематеріальних активів і затвердження їх в відповідних стандартах, на нашу думку, є беззаперечною умовою для становлення аудиту нематеріальних активів як ефективного механізму реалізації контрольної функції аудиторів.

Список використаних джерел

1. Бразілій Н. М. *Облік і аудит нематеріальних активів (на прикладі підприємств харчової промисловості) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит»* / Наталія Миколаївна Бразілій ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – К., 2007. – 24 с.

2. Бігдан І. А. *Облік і аудит нематеріальних активів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит»* / Інна Анатоліївна Бігдан ; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х., 2003. – 19 с.

3. Польова Т. В. *Облік, аудит і аналіз нематеріальних активів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит»* / Тетяна Володимирівна Польова ; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х., 2006. – 24 с.

4. Балакирева Н. М. *Учет и аудит нематериальных активов : дис. на соискание уч. степени канд. екон. наук : спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика»* / Наталья Михайловна Балакирева ; *Акад. труда и соц. отношений.* – М., 2005. – 219 с.

5. Костюк Г. И. *Аудиторская проверка нематериальных активов [Електронний ресурс]* / Г. И. Костюк // *Бухгалтерский учет.* – 2000. – № 16. – С. 29-36. – Режим доступу : http://mcd-pkf.com/publication/audit/publ_01.html

6. Білик М. Д. *Організація і методика аудиту сільськогосподарських підприємств : Підручник / М. Д. Білик.* – К. : КНЕУ, 2003. – 628 с. – ISBN 966-574-496-8.

Ліліана МАКСИМІВ
науковий керівник
к. е. н., викл. Вакун О. В.
ІФННІМ THEY

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розвиток світової економічної системи впливає на еволюцію облікової науки, зумовлюючи появу нових об'єктів. В ХХІ столітті беззаперечним є факт існування такого ресурсу як «інтелект» і його вплив на вартість підприємства.

Існує безліч теорій його виникнення і методів виміру, що зумовлює відтермінування того моменту, коли наукова спільнота прийде до єдиної думки доцільності оцінки інтелектуального капіталу і його відображення у звітності за єдиними вимогами. Оцінку інтелектуального капіталу почали використовувати, головним чином, підприємства, які працюють у сфері високих технологій, а також у сфері фінансових послуг.

Окрім підприємства, не чекаючи на розроблення офіційних документів, почали самостійно представляти в річних звітах інформацію про нематеріальні активи, використовуючи наявні можливості методології обліку: гудвіл і його складові, позабалансовий облік і т.д. Старик Р.Я. відмічає, що ці показники базувались на нових, позафінансових моделях визначення вартості підприємства, таких як карта результатів, інтелектуальний капітал чи моніторинг невимірних активів [1, с. 234-235].

Сьогодні інтелектуальний капітал – це основний чинник, що визначає конкурентоспроможність економічних систем, виступає ключовим ресурсом їх розвитку. Аналіз наукової літератури дозволяє узагальнити та виділити такі методи виміру інтелектуального капіталу (табл.1).

Таблиця 1

Методи оцінки інтелектуального капіталу

№ з/п	Методи оцінювання інтелектуального капіталу	Значення методу
1.	Ринкові методи	Передбачає визначення ринкової вартості на основі порівняльного аналізу продажу об'єктів (аналогів) або визначення безпосередньої реалізаційної ціни продукції нових сортів і порід.
2.	Інвестиційні методи	Визначає вартість інтелектуального капіталу шляхом підрахунку інвестицій у людський та інтелектуальний капітал. Потім відбувається оцінка ефекту від таких інвестицій шляхом їх порівняння з доходами, що вони принесли.
3.	Методи доходів	Вартість об'єкта визначається кількістю, якістю і періодом надходження майбутніх вигод від використання даного об'єкту (якість пов'язана з ймовірністю одержання вигод, тобто має враховуватись ризик).
4.	Методи витрат	Передбачає, що потенційний покупець, володіє відповідною інформацією (кошторисом витрат) про предмет купівлі, не заплатить за нього більше, ніж вартість іншого об'єкта в складі нематеріальних активів тієї же корисності.
5.	Експертні методи	Автономне оцінювання інтелектуального капіталу здійснюється шляхом залучення експертів з питань оцінки нематеріальних активів.
6.	Бухгалтерські методи	Доцільно поділяти на зовнішнє і внутрішнє оцінювання. Однією із складових зовнішнього оцінювання інтелектуального капіталу є дослідження гудвілу.

Найприйнятнішим на нашу думку має бути оцінювання окремих складових інтелектуального капіталу шляхом сумування вартості його складових. Методика оцінки технологічного і структурного капіталу розроблена в частині інтелектуальної власності, неоціненим залишається людський капітал.

Фактори, що впливають на показники вимірювання складових інтелектуального капіталу наведено в табл.2.

Таблиця 2

Система факторів впливу на складові інтелектуального капіталу та показників їх вимірювання

Складова інтелектуального капіталу	Фактори	Показники
Людський капітал	Освіта і кваліфікація	- кількість працівників із вищою освітою; - витрати на підвищення кваліфікації; - частка заробітної плати у витратах
	Якість праці	- кількість управлінського персоналу; - продуктивність праці; - інтелектуальність праці
	Досвід та людяність	- стаж роботи на підприємстві; - плінність кадрів; - коефіцієнт оновлення персоналу
Технологічний капітал	Науково-технічні	- кількість патентів, ліцензій; - наявність ноу-хау; - обсяг витрат на НДДКР
	Інноваційні	- вартість інноваційних проєктів; - життєвий цикл інновацій; - частка нової продукції
	Інформаційні	- вартість програмних продуктів; - вартість комп'ютерної техніки; - коефіцієнт інвестицій у нематеріальних активів
Ринковий капітал	Зовнішні	- питома вага постійних клієнтів; - вартість ділових зв'язків; - вартість ділової репутації
	Результуючі	- співвідношення номінальної і ринкової вартості акцій; - величина гудвілу
	Внутрішні	- доля ринку; - вартість витрат на маркетингові дослідження; - рівень збуту продукції

Ступнікер Г.Л. переконаний, що врахування особливостей формування інтелектуального капіталу та ефективне управління інтелектуальними ресурсами сприятиме зростанню інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств, діяльність яких є інноваційною та стратегічно спрямованою, наданню реальної оцінки їх активів, залученню іноземних інвестицій та розвитку виробництва конкурентоспроможної продукції в Україні [2, с. 40].

Основним складнощами в оцінці інтелектуального капіталу є:

– різна структура капіталу для кожного підприємства, що вказує на те, що його оцінка повинна проводитись на підстав узагальненого показника, або суми узагальнених найважливіших складових. Стандартизація дрібніших показників по кожному елементу недоречна, так як не буде враховуватись специфіка діяльності підприємства і процес оцінки буде надто трудомістким;

– неприйнятність залишкового способу оцінки, тобто як різниці ринкової та балансової вартостей підприємства, яка використовується для обчислення гудвілу. При цьому способі вартість інтелектуального капіталу

зазнає впливу величини зростання вартості матеріальних активів і кредиторської заборгованості, що не відповідає його економічній сутності;

– невизначеність складових людського капіталу, відсутність єдиного підходу до його структури: кваліфікація працівників і їх знання чи результати роботи, хоча, на нашу думку, перевага оцінки результатів є незаперечна та ін.

Список використаних джерел

1. Старик Р.Я. Методичні аспекти оцінки рівня інтелектуального капіталу підприємства / Старик Р.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – №20 (15). – С. 233–241.

2. Ступнікер Г.Л. Інтелектуальний капітал як основа розвитку вітчизняних промислових підприємств / Г.Л. Ступнікер // Вісник Харківського соціально-економічного інституту. – 2010. – №5. – С. 40–43.

Грига ЛЯХОВИЧ
науковий керівник
к.е.н., доц. Стефанків О.М.
ІФННІМ ТНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКОВИХ ПРОЦЕСІВ

На даний момент Україна стикнулася з рядом проблем, пов'язаних із розгортанням фінансово-економічної кризи. Економічна криза в умовах відкритості економіки України вплинула на функціонування фондового, грошово-кредитного та валютного ринків. Також виникли проблеми в реальному секторі економіки. Україна стикається з поєднанням напруженої ситуації з ліквідністю на міжбанківському ринку, різким зниженням вартості активів, дефіцитом кредитних ресурсів і уповільненням економічного зростання.

Актуальною проблемою залишається забезпечення якісного розвитку банківської системи за рахунок підвищення ефективності діяльності банків, здійснення прогресивних структурних зрушень, зниження ризиків їх діяльності. Серед багатьох факторів, які визначають ефективність банківської діяльності (економічних, правових, організаційних, кадрових тощо) важливе місце посідає також психологічний чинник довіри населення. Він має дві складові: довіра населення до національних грошей — гривні та довіра до банків.

Вирішення складних завдань у кризовий період потребує витримки та чіткої координації дій. Тому, головні проблеми банківської системи, на думку НБУ це:

Значна девальвація гривні, спад в економіці, військові дії східному регіоні та анексія АР Крим, недостатній рівень корпоративного управління зумовили погіршення якості кредитного портфелю банків.

Низький рівень капіталізації банківських установ.